

RAPPORTAGE ONDERZOEK PARTIJPOLITIEKE BENOEMINGEN

Meer Democratie

Mei 2015

Persbericht

NEDERLANDERS: PUBLIEKE FUNCTIES OPEN VOOR IEDEREEN

Huidige situatie van partijpolitieke benoemingen 'onwenselijk' volgens 60%

In Nederland is 2,4% van de kiesgerechtigde bevolking lid van een politieke partij. Dit is maar bij een klein deel van de Nederlanders bekend: driekwart denkt dat 10% van de Nederlanders of meer partijlid is. In Nederland worden bijna alle publieke functies vervuld door mensen die lid zijn van een gevestigde politieke partij. Zes op de tien Nederlanders vindt dit onwenselijk.

Zeven op de tien Nederlanders zouden het goed vinden als een alternatief naar Engels voorbeeld wordt ingevoerd: een verbod op partijpolitieke benoemingen en een onafhankelijk commissie die hier op toeziet. Ook Nederlanders die nu lid zijn van een politieke partij vinden het in meerderheid een goed idee om het op deze manier te veranderen.

Er is steun voor het voorstel om partijpolitieke benoemingen te verbieden en een onafhankelijke commissie te benoemen die hier op toeziet onder kiezers van bijna alle partijen. De steun is het grootst onder kiezers van D66, GroenLinks, SP, VVD en PVV. Het laagst is de steun onder kiezers van de ChristenUnie, maar ook hier noemt nog 50% het een wenselijke verandering.

Dit blijkt uit een landelijk representatief onderzoek van onderzoeksbureau **I&O Research** naar kennis en houding van Nederlanders met betrekking tot benoemingen publieke functies dat I&O Research van 15 t/m 19 mei 2015 uitvoerde onder 1.292 Nederlanders van 18 jaar en ouder, in opdracht van **Meer Democratie**.

Bij het overnemen van resultaten uit dit bericht altijd de bron **I&O Research** noemen.

Meer informatie

Peter Kanne

p.kanne@ioresearch.nl

06 31943707

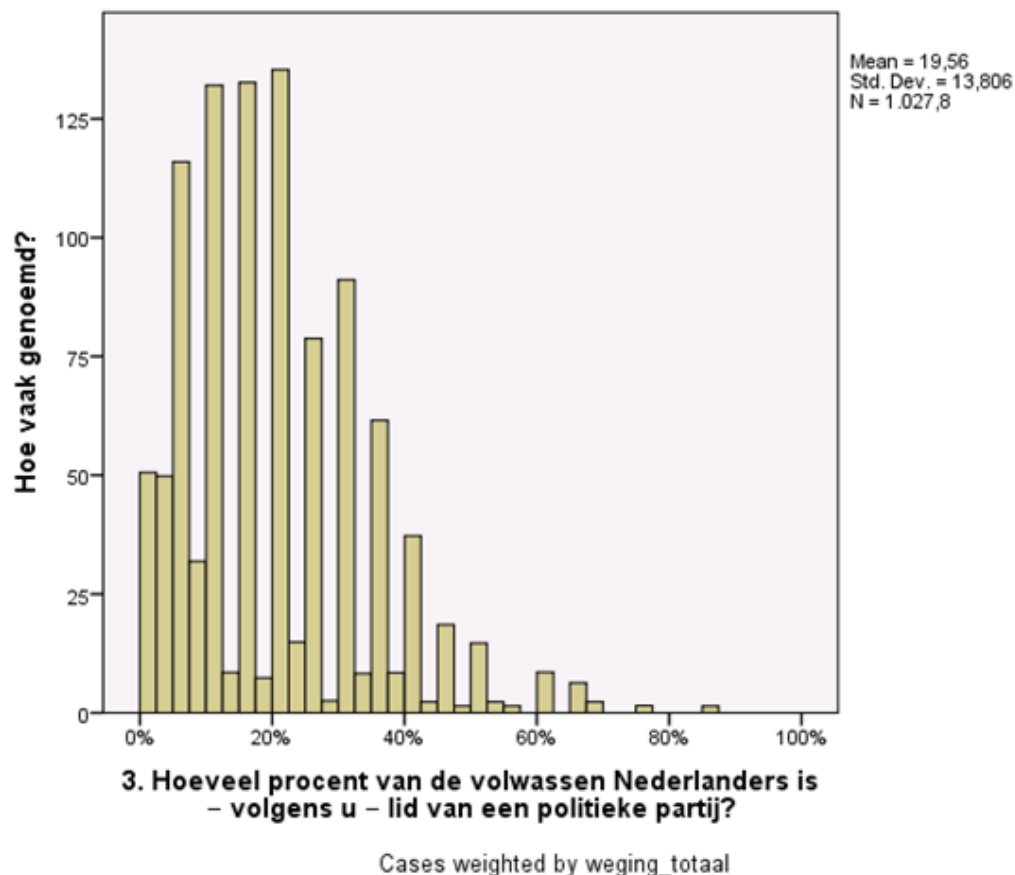
Kennis

Nederlanders denken - gemiddeld - dat 17% lid is van een politieke partij

We zijn het onderzoek begonnen met een aantal kennisvragen. In Nederland is 2,4% van de kiesgerechtigde bevolking lid van een politieke partij. Als we respondenten in de steekproef vragen spontaan te zeggen hoeveel procent van de volwassen Nederlanders lid is van een politieke partij¹, blijkt dat dit - gemiddeld - beduidend hoger wordt ingeschat: gemiddeld komen alle Nederlanders tezamen op 17%. Slechts 14% weet dat het minder dan 5% is, 86% schat in dat het 5% of meer is. 73% denkt 10% of meer.

Tabel 1

Hoeveel procent van de volwassen Nederlanders is – volgens u – lid van een politieke partij?

Kennis over benoemingen

Vervolgens legden we een aantal beweringen voor met betrekking tot benoemingen van functies in het openbaar bestuur, vooral over wie er burgemeester is of kan worden, met de vraag aan te geven of de bewering waar of niet waar is.

Acht op de tien Nederlanders weten dat bijna alle burgemeesters en Commissarissen van de Koning lid zijn van een politieke partij. Dat dat bijna altijd iemand is van VVD, PvdA, CDA of D66 is bij 57% bekend.

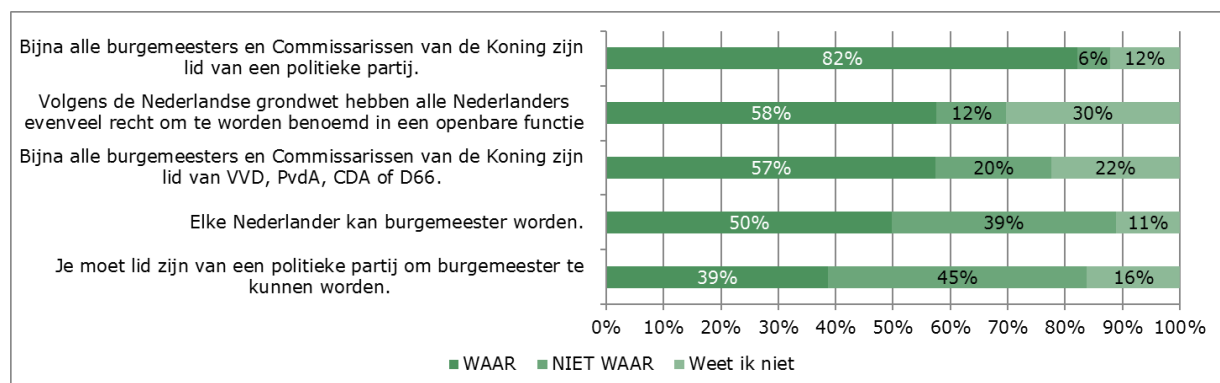
¹ Met daarbij het verzoek het niet op te zoeken.

Precies de helft van de Nederlanders denkt te weten dat elke Nederlander burgemeester kan worden. Vier op de tien (39%) denken dat je dan wel lid moet zijn van een politieke partij, 45% denkt dat een lidmaatschap niet nodig is.

Bijna zes op de tien (58%) zeggen te weten dat volgens de Nederlandse grondwet alle Nederlanders evenveel recht hebben om te worden benoemd in een openbare functie. Deze bewering klopt, met dien verstande dat voor partijpolitieke benoemingen volgens de wet een uitzondering gemaakt mag worden. Als we deze stelling nog eens voorleggen, maar dan met de toevoeging 'maar voor partijpolitieke benoemingen mag volgens de wet een uitzondering gemaakt worden²', zegt nog maar een kwart (26%) dat dit waar is. Nog eens een kwart (25%) denkt dat dat niet waar is. De helft weet het niet.

Figuur 1

Welke van deze beweringen zijn volgens u waar of niet waar?

² Niet opgenomen in de figuur vanwege lengte van de tekst

Meningen over benoemingen

We legden Nederlanders negen stellingen voor. Bij deze stellingen werd zowel de toegankelijkheid van bestuursfuncties benadrukt, zowel voor individuen als voor 'nieuwere politieke partijen', als de mogelijkheid dat bestuur door vertegenwoordigers van de 'oudere partijen' kan zorgen voor een stabiel bestuur.

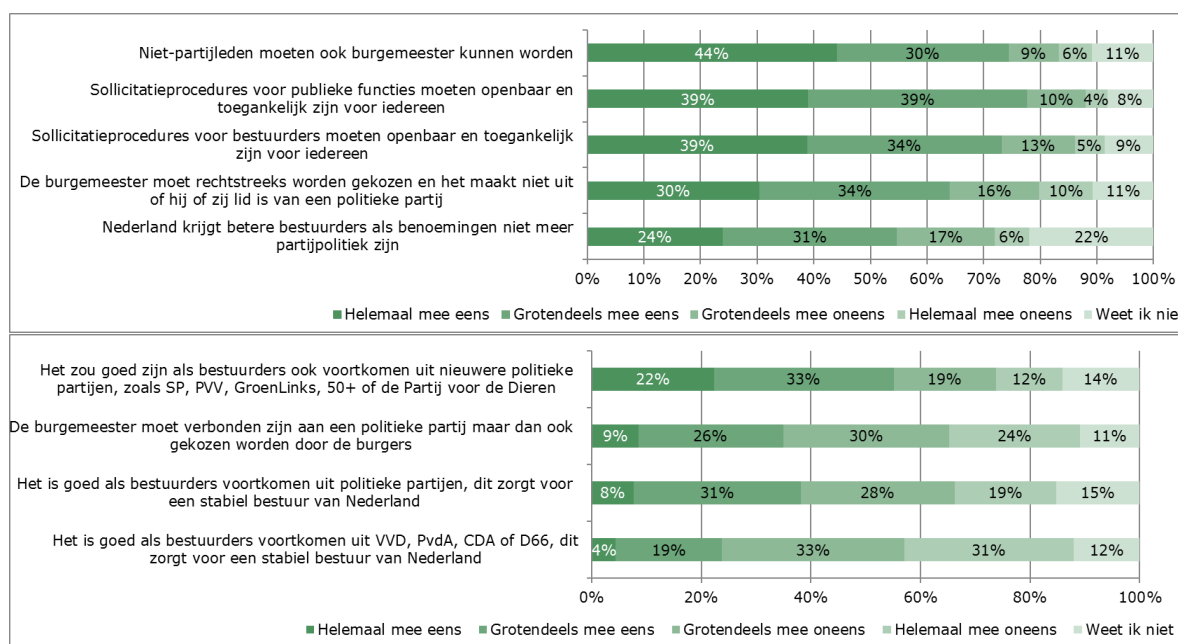
De uitkomsten in figuur 2 laten duidelijk zien dat Nederlanders er de voorkeur aan geven bestuurlijke functies open te stellen voor iedereen, ongeacht óf hij of zij lid is van een politieke partij en van welke partij dat is. De verschillen tussen leden en niet-leden van politieke partijen zijn er soms wel, maar deze zijn vrij klein: ook mensen die zelf lid zijn van een politieke partij zijn doorgaans van mening dat ook niet-leden toegang moeten hebben tot bestuurlijke functies.

Bijna driekwart (74%) vindt bijvoorbeeld dat niet-partijleden ook burgemeester moeten kunnen worden. Van de niet-partijleden is 75% het hiermee eens, onder partijleden is dat 72%.

Het grootste is het verschil bij de stelling 'Het is goed als bestuurders voortkomen uit politieke partijen, dit zorgt voor een stabiel bestuur van Nederland'. Hier is 39% van alle Nederlanders het mee eens, 47% is het er mee oneens. Onder leden is 53% het eens met deze stelling, onder niet-leden is dat 37%.

Figuur 2

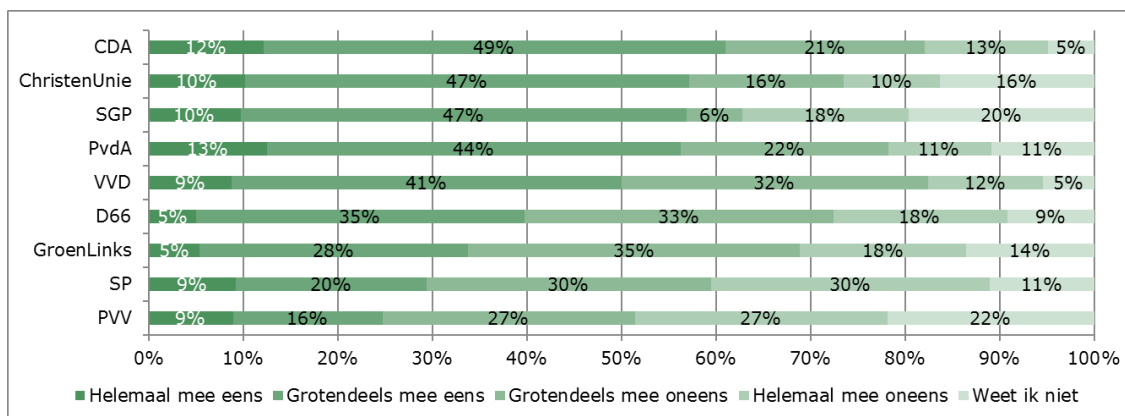
Meningen over partijpolitieke benoemingen

Kijken we naar partijpolitieke verschillen dan zien we dat kiezers van CDA, ChristenUnie, SGP, PvdA en VVD het per saldo vaker eens dan oneens zijn met de stelling 'Het is goed als bestuurders voortkomen uit politieke partijen, dit zorgt voor een stabiel bestuur van Nederland'. Bij D66- en GroenLinks-stemmers slaat de balans negatief door en kiezers van SP en PVV zijn het hier in meerderheid mee oneens.

Figuur 3

Eens of oneens met stelling 'Het is goed als bestuurders voortkomen uit politieke partijen, dit zorgt voor een stabiel bestuur van Nederland' (Gemiddeld: 39% mee eens).

Zes op de tien vindt huidige situatie inzake benoemingen onwenselijk

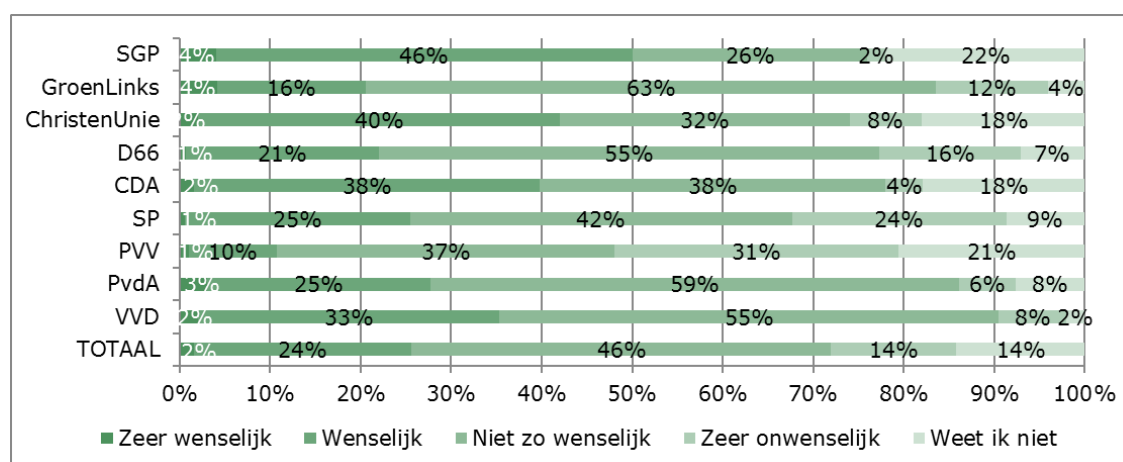
Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van 'Meer Democratie'. Meer Democratie start op 27 mei 2015 een burgerinitiatief tegen Partijpolitieke Benoemingen³. In het voorgaande (kennis en meningen) is de opdrachtgever en het doel van Meer Democratie in de vragenlijst niet aan de orde geweest. In het derde deel van het onderzoek hebben we de respondenten voorgelegd hoe de situatie is in Nederland. We hebben geprobeerd de feiten, voor- en nadelen hiervan op een evenwichtige manier aan te bieden⁴. De respondenten konden bij deze informatie aangekomen niet terug naar de vragen over kennis en meningen om hun antwoorden met deze nieuwe informatie te verbeteren.

De kern van de informatie bestond eruit dat 'in Nederland bijna alle publieke functies worden vervuld door mensen die lid zijn van een gevestigde politieke partij. Dit geldt voor burgemeesters, Commissarissen van de Koning, topposities op ministeries, leden van adviesraden (Raad van State, Sociaal Economische Raad, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Centraal Planbureau, Sociaal en Cultureel Planbureau), autoriteiten die moeten toezien op goed functioneren van een sector, zoals de zorgautoriteit en onderzoekscommissies.'

Op de vraag in hoeverre Nederlanders deze situatie – waarin benoemingen van publieke functies partijpolitiek zijn – wenselijk of onwenselijk vinden, antwoorden zes op de tien dit onwenselijk te vinden. Een kwart (26%) vindt het wenselijk en 14% weet het niet.

Van degenen die zelf lid zijn van een politieke partij vindt 53% dit onwenselijk (41% vindt het wenselijk). Van de niet-leden vindt 61% deze situatie onwenselijk en 24% vindt het wenselijk. Het blijkt dat met name kiezers van PVV (84%), GroenLinks (75%) D66 (71%) en SP (67%) deze situatie als onwenselijk bestempelen. Kiezers van SGP (50%), ChristenUnie (41%) en CDA (40%) hebben het meeste vrede met de situatie.

Figuur 4
Wenselijkheid huidige situatie – naar politieke voorkeur

³ Zie: <http://www.meerdemocratie.nl/campagnes>

⁴ Zie voor de exacte formulering en vraagstelling in de laatste paragraaf 'Onderzoeksverantwoording'.

Zeven op de tien staan achter overnemen Engels model: verbod op partij politieke benoemingen en onafhankelijk commissie

Tenslotte is een alternatief voorgelegd, met de situatie in Engeland als voorbeeld:

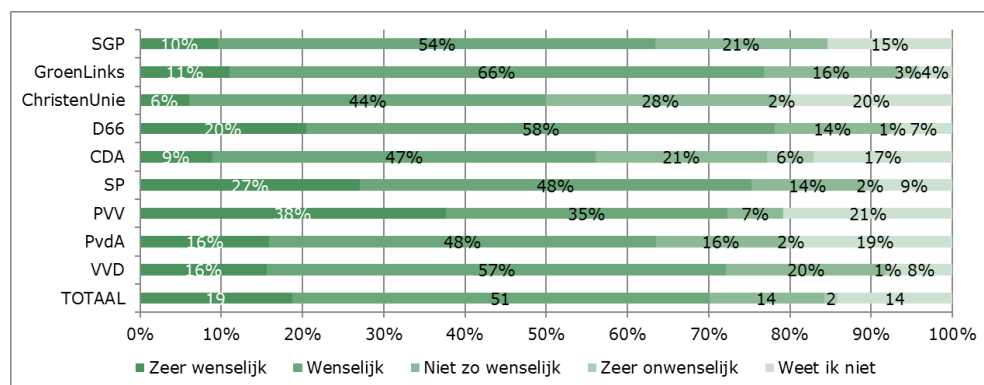
‘In Engeland is er een onafhankelijke commissie die erop toeziet dat partijpolitici niet worden voorgetrokken bij publieke benoemingen. De vacatures zijn openbaar en iedereen kan solliciteren. De kandidaat die het beste past bij de profielschets wordt voorgedragen door deze commissie. Het is voor politici verboden om te bepalen wie welke publieke benoeming krijgt.’

We vroegen respondenten in hoeverre men het wenselijk zou vinden als deze situatie – met een onafhankelijk commissie en een verbod op partijpolitieke benoemingen – in Nederland zou worden overgenomen. Zeven op de tien Nederlanders zouden het wenselijk vinden als Nederland dit model zou overnemen. Ook Nederlandse partijleden vinden het in meerderheid een goed idee deze situatie te kopiëren (66% vindt dat wenselijk). Een kwart (27%) vindt het geen goed idee en 7% weet het niet.

Er is steun voor dit plan onder kiezers van bijna alle partijen. De steun is het grootst onder kiezers die nu zouden stemmen op D66 (78%), GroenLinks (77%), SP (75%), VVD (73%) en PVV (73%). Het laagst is de steun onder kiezers van de ChristenUnie, maar ook hier noemt nog 50% het Engelse systeem wenselijk en 30% vindt het onwenselijk.

Figuur 5

Wenselijkheid overnemen situatie met onafhankelijk commissie en een verbod op partijpolitieke benoemingen – naar politieke voorkeur

Onderzoeksverantwoording

I&O Research voerde van 15 t/m 19 mei 2015 een online onderzoek uit naar kennis van en houding ten aanzien van de manier waarop benoemingen in openbaar bestuur en bij publieke functies tot stand komen. Voor het onderzoek is een aselechte steekproef onder leden van het I&O Research Panel benaderd. In totaal hebben in deze periode 1.292 Nederlanders deelgenomen aan het onderzoek.

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten geen vergoeding.

De onderzoeksresultaten zijn na stratificatie van de steekproef op leeftijd, geslacht en provincie en herweging op leeftijd en opleidingsniveau representatief voor alle Nederlandse inwoners (18+). Dit is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard.

I&O Research

I&O Research BV is een bureau voor beleids- en marktonderzoek. I&O Research is het achtste marktonderzoeksbureau van Nederland. In de publieke sector behoort I&O Research tot de top drie. I&O Research heeft vestigingen in Enschede, Hoorn en Nieuwegein.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR gedragscode voor markt- en sociaal-wetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001 en ISO 20252 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362 gecertificeerd. Dit is de norm voor online Access Panels.

Noot voor redacties

Het overnemen van cijfers en teksten uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van I&O Research als bron.

Informatie over de huidige situatie, zoals aan respondenten voorgelegd

In Nederland worden bijna alle publieke functies vervuld door mensen die lid zijn van een gevestigde politieke partij. Dit geldt voor burgemeesters, Commissarissen van de Koning, topposities op ministeries, leden van adviesraden (Raad van State, Sociaal Economische Raad, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Centraal Planbureau, Sociaal en Cultureel Planbureau), autoriteiten die moeten toezien op goed functioneren van een sector, zoals de zorgautoriteit en onderzoekscommissies.

Volgens de Nederlandse grondwet hebben alle Nederlanders evenveel recht om te worden benoemd in een openbare functie (zoals burgemeester of Commissaris van de Koning), maar voor partijpolitieke benoemingen mag volgens de wet een uitzondering gemaakt worden. Een partijpolitieke benoeming is het benoemen door politieke partijen van partijleden in het openbaar bestuur. Iemand die geen partijlid is, kan burgemeester en Commissaris van de Koning worden. Maar volgens de huidige wetgeving kan een partijlid bij benoeming voorrang krijgen.

Het voordeel van partijpolitieke benoemingen kan zijn dat deze publieke functies worden vervuld door mensen die dicht staan bij de politieke partijen die in de regering, de gemeenteraad of de Provinciale Staten zitten. Vaak zijn deze bestuurders opgeleid binnen een partij, ze kennen de bestuurlijke regels en de cultuur van de grote politieke partijen. Dit kan bijdragen aan een stabiel en soepel lopend openbaar bestuur van Nederland.

Een nadeel kan zijn dat maar een klein deel van de Nederlanders in aanmerking komt voor deze bestuurlijke functies. In Nederland is 2,4% van de kiesgerechtigde bevolking lid van een politieke partij. Hierdoor *kán* het zijn dat publieke ambtsdragers elkaar goed kennen, minder onafhankelijk advies leveren of zelfs elkaar bevoordelen.

In hoeverre vindt u deze situatie – waarin benoemingen van publieke functies partijpolitiek zijn – wenselijk?